

El *tascó*(ALDC, II, 307. El *tascó* de subjectar la fulla al mànec de les eines)

El referent ha estat onomasiològicament força productiu. La principal motivació gira entorn de la idea de ‘clavilla, cuny’ que es posa a l’ull d’una eina per a subjectar-la al mànec. *Tascó* (dim. *tasconet* 24, 34, 63, 95, 136, 148, 171) prové del cèltic TASKÓS ‘clavilla; permòdol’. *Quinyol*, del llat. CUNEOLU, dim. de CUNEU amb el suf. -OLU, passant per *cunyol* 10 amb assimilació de [u] a la palatal [ɲ]; també el femení *quinyola*, del qual *pinyola* sembla una homonimització formal, però la distribució geogràfica de les dues formes, distanciada, no ajuda a aquesta interpretació; *cunya*, amb el seu diminutiu *cunyeta* 87, 158, 161, 172, 174, 180, 181, 183, 185, 186, ens ha arribat des del cast. *cuña* (veg. port. *cunha*). Semblant origen tenen *cavilla* 7, dissimilació de *clavilla* (< llat. CLAVICULA); *xaveta* 133, 164, del genovès *ciavetta* (der. de *ciave* ‘clau’, it. *chiave*); *clau* 167, 189, del llat. CLAVU; *tatxa* 153, 167 ‘clau curt, de cabota ampla’, del fr. ant. *tache* o de l’oc. *tacha*; *falca* (dim. *falqueta* 131, 166, 169, 170, 173), potser de l’hispanoàrab FÁLQA ‘estella de fusta’; *gangalla* (var. *gandalla*), d’origen obscur; *estaqueta* 154, dim. de *estaca* (probablement del gòtic *STAKKA); *pinza* 155 ‘pinça’, del fr. *pince*.

La idea de ‘collar, estrènyer’ ha generat *colla* [kʰɔʎə], deverbals de *collar*, i *encolla*, deverbals de *encollar*, verbs der. de *coll* (< llat. COLLU), que del sentit de ‘unir un animal al jou o al carro, pel coll’ va passar a ‘estrènyer fortament una cosa’; *pitja* (*petja* 34) és der. del llat. vg. PEDEA ‘trava

dels peus’, der. de PEDES ‘peus’, o deverbals de *pitjar* ‘apuntalar’ → ‘subjectar’ pel fet de refermar l’eina al mànec (notem l’absència de *pitjar* en cat. central per la seva connotació eròtica, mot substituït per *espijar* o *prèmer*), així com *rebló* 122, der. de *reblar* ‘doblegar la punta d’un clau clavat, per a refermar-lo’ (potser < llat. vg. *ROBULARE, var. de ROBORARE ‘reforçar’). El sema de ‘(cosa) clavada’ és l’origen de *fita* 121, 160, 162, 165, del llat. FICTA i la metonímia de la matèria del tascó explica els casos de *cuirol* 71, *curiol* 72, *espartada* 187 i *ferro* 174, per la trinx de couro, l’espert o la punta de ferro, respectivament, aplicats a l’ull de l’eina. *Virolla* 129 quan és una anella de metall (< celtollatí VIRIOLA ‘braçlet de metall’) encreuat amb COROLLA ‘coroneta, garlanda’, que explicaria la [ʎ] i *ferradura* 149 quan se n’usa un tros. *Pitó* 159 deu ser un castellanisme; *caspa* 100 i *gaspa* 41 podrien provenir del sentit de ‘estella’ i l’alg. *cotta* 85, potser és un italianisme o sardisme. Resten inexplicats *gaia* 74 i *call* (amb el diminutiu *callet* 48).

Des del punt de vista geogràficolingüístic, *quinyol* ocupa el rossellonès; *tascó*, el cat. central i balear; *call*, una part del nord-occidental; *gangalla* és compartit pel mall. i el tortosí; *falca* és occidental; *pitja*, sudpirinenc, i *cunya* (*cunyeta*), valencià.

Tascó, *falca* i *pitja* són els mots normatius.

